
האוניברסיטה העברית בירושלים

סילבוס

רפואה ביהדות - 94813

תאריך עדכון אחרון 19-02-2017

נקודות זכות באוניברסיטה העברית: 2

תואר: בוגר

היחידה האקדמית שאחראית על הקורס: מדעים ביורפואיים

השנה הראשונה בתואר בה ניתן ללמוד את הקורס: 2017

סמסטר: סמסטר ב'

שפת ההוראה: עברית

קמפוס: עין כרם

מורה אחראי על הקורס (רכז): פרופ' שמואל קוטק

דוא"ל של המורה האחראי על הקורס: samuelk@ekmd.huji.ac.il

שעות קבלה של רכז הקורס: בתיאום מראש באימייל
irp@medethics.org.il

מורי הקורס:
פרופ שמואל קוטק
ד"ר מרדכי הלפרין

תאור כללי של הקורס:
הקורס עוסק בהיסטוריה של הרפואה ביהדות - מתקופת המקרא ועד לספרות חז"ל, ובנושאים ברפואה והלכה בפסיקה ההלכתית ובמדינת ישראל היום.

הקורס מחולק לשני חלקים:
א. החלק העוסק בפן ההיסטורי (פרופ' קוטק, ד"ר בלפר)
ב. החלק העוסק בפן ההלכתי-רפואי (ד"ר הלפרין)

מטרות הקורס:
מטרת החלק הראשון (היסטוריה של הרפואה וספרות חז"ל):
להביא את התלמידים להיכרות עם הרקע ההיסטורי של הרפואה ביהדות - מתקופת התנ"ך ועד להקשר ההיסטורי והתורני של ספרות חז"ל.

מטרת החלק השני (רפואה והלכה):
להביא את התלמידים לרכישת ידע בסיסי בסוגיות אקטואליות של נושאי רפואה אתיקה והלכה יהודית, כולל הכרת החקיקה והפסיקה בישראל בנושא.

תוצרי למידה
בסיומו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:
הבנת סוגיות ליבה בנושאים של אתיקה רפואית מנוקדת מבט תורנית; להעריך את היסודות בהתפתחות הרפואה ובעיקר בהקשר של ההיסטוריה היהודית.

דרישות נוכחות (%) :
80

שיטת ההוראה בקורס: הוראה פרונטלית

רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:
חלק א':

- 1 רקע הספרות והרפואה - תלמוד ורפואה
- 2 הרופא בתלמוד חלק א' - הרופא מתקופת המקרא ועד התלמוד
- 3 הרופא בתלמוד חלק ב' - "טוב שברופאים יורש גיהנם"?
- 4 הרופא בתלמוד חלק ג' - רשיון רפואי, רשלנות וביטוח רפואי
- 5 המחלה - מן המקרא ועד התלמוד
- 6 כירורגיה בתקופת חז"ל ובתלמוד

-
- 7 מילדות במקורות
 - 8 ביקור חולים
 - 9 רפואה והיגיינה בגיטו היהודי (מאה 16 - 18)
 - 10 הרמב"ם כרופא
 - 11 יצחק בן שלמה ישראלי
 - 12 סמלים ברפואה היהודית והמערבית
 - 13 שבועות הרופאים ותפילת הרופא

חלק ב':

1. הצד הרפואי של ההלכה.
 - מחקר רפואי מבוקר - מהו, ומה חשיבותו?
 - שכיחות התקפי לב
 - זעקת האימהות - ד"ר זמלוויס וגילוייו במאה ה-19
 - ברית מילה - אירופה מול ארה"ב, בית המלוכה הבריטי מול אזרחי הממלכה
 - הקשר בין האפידמיולוגיה של האיידס לבין כריתת עורלה.
 - מחקרים מבוקרים ופעילות אירגון הבריאות העולמי - מבצע אברהם.

2. קביעת מוות רפואית, משפטית והלכתית:

- קלאסית, מאוחרת ומוקדמת
- החלטת מועצת הרבנות הראשית משנת 1986
- חוק מוות מוחי נשימתי ה'תשס"ח-2008

3. השתלת איברים

- מתורם מת,
- מתורם חי,
- מתורם במצבי ביניים
- חוק השתלת איברים ה'תשס"ח-2008

4. החולה הנוטה למות:

- החלטה על טיפול, אי טיפול והקדמת מוות
- חוק החולה הנוטה למות ה'תשס"ו-2005
- טיפול רפואי רציף לעומת טיפול רפואי מחזורי
- מערכת הבקרה ("טיימר") להפיכת הנשמה לטיפול רפואי מחזורי

5. סוגיות רפואיות והלכתיות בטיפולי פוריות ובמניעת הריון

- ליקויים בתאי רבייה
- ליקויים במערכת ההובלה
- ליקויים בתפקוד המיני
- ליקויים בתפקוד הרחם
- 20 סוגים של אמצעי מניעה - שיקולים רפואיים והלכתיים

6. סוגיות רפואיות והלכתיות בברית מילה

- תעלומת הרחיצה והמציצה
- פתרון התעלומה
- אפידמיולוגיה - מחקרי שנות ה-2000
- פולמוס המציצה רקע רפואי והלכתי.

חומר חובה לקריאה:

יצחק (יוליוס) פרויס, הרפואה במקרא ובתלמוד, תרגום אורי וירצבורגר, הוצאת מאגנס ירושלים 2013

חומר לקריאה נוספת:

- מ' בר אילן, "הרפואה בארץ-ישראל במאות הראשונות לספירה", קתדרה, 91 (תשנ"ט), עמ' 31-78
- ג'ו זיאס, "מחלות ודרכי ריפוי בארץ-ישראל הקדומה לאור המחקר הפאליאו-פאתולוגי", קדמוניות, 113 (תשנ"ז), עמ' 54-59.
- י' זילברשטיין וי' יעקובוביץ, ניתוחי מתים ברפואה וההלכה, מחנים, קכג (תש"ל), עמ' קח-קיט.
- י' זיידה, תולדות הרפואה, תל-אביב תשי"ד, עמ' 12-100.
- מ' זמיר, "דעת הרמב"ם על רפואה באמצעות 'סגולות'", תחומין, טו (תשנ"ה), עמ' 363-368.
- ע' יעקובוביץ, הרפואה והיהדות, (תרגום מאנגלית על ידי גאולה בן-יהודה), הוצאת מוסד הרב קוק, ירושלים, תשכ"ו.
- לבט, "הרפואה האשורו-בבלית", קורות, ג (תשכ"ד), עמ' 246-251.
- י' ליבוויץ, "לתולדות הרפואה בישראל", יבנה, ג (תש"ט), עמ' 184-200.
- ד' נוי, "יחס האגדה לרפואה", מחנים, קכב (תש"ל), עמ' סח-צט.
- ז' עמר וא' לב, רופאים ותרופות בירושלים במאות עשירית עד השמונה עשרה, תל-אביב תש"ס.
- יצחק (יוליוס) פרויס, הרפואה במקרא ובתלמוד, תרגום אורי וירצבורגר, הוצאת מאגנס ירושלים 2013
- [באנגלית: *Medicine Talmudic and Biblical*, Preuss. J. (F. by translated and edited) Pub. Jason Aronson inc., Northvale - Rosner), Sanhedrin Press, New-York 1978, 1983; Pub. Jason Aronson inc., Northvale New Jersey-London, 1994]
- ב' דה-פריס, "דמותו של הרופא בתקופת התלמוד, קורות, ד (תשכ"ז), עמ' 248-253
- ש' קוטק, "תולדות אישפוז חולים" ספר אסיא ב, עמ' 195-198.
- ש' קוטק, "טוב שברופאים לגיהנום" ספר אסיא ב', עמ' 28-21 (1981)
- ש' קוטק, "רפואה והלכה בספר חסידים נטילת שכר טרחת רופא", ספר אסיא ה', עמ' 39-34 (1986)
- נ' קליין, "מסודות הרפואה של האיסיים", טבע וארץ יג (תשל"א), עמ' 22-23
- נ' שור וא' שוורץ, "לתולדות מגפת הדבר בארץ-ישראל", אריאל, 106-105 (תשנ"ה), עמ' 67-78.
- א' שטיינברג, אנציקלופדיה הלכתית-רפואית, הוצאת מכון שלזינגר, ירושלים, תשס"ז.
- א' שטיינברג, "רשלנות רפואית - היבטים רפואיים, ציבוריים והלכתיים", מתוך מבוא לספר: ג. פרישטיק וא. גלרט, רשלנות רפואית בפסיקה, הוצאת כרמל ספרות משפטית, רמת גן, עמ' ו-כא, 2000
- J.R. Marcus: *Communal Sick-Care in the German Ghetto, Cincinnati 1947*

הערכת הקורס - הרכב הציון הסופי:

מבחן מסכם בכתב/בחינה בעל פה 100 %
הרצאה 0 %
השתתפות 0 %
הגשת עבודה 0 %

הגשת תרגילים 0 %
הגשת דו"חות 0 %
פרויקט מחקר 0 %
בחנים 0 %
אחר 0 %

מידע נוסף / הערות: